

Vergaderjaar 2000–2001

26 816

Voortgangsrapportage Beleidskader Jeugdzorg 2000–2003

Nr. 32

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 november 2000

In reactie op de motie van de leden Arib en Ravestein (Kamerstukken II 1999/2000, 26 816, nr. 7) inzake een «kinderombudsman» en in vervolg op de toezegging die wij op 9 mei 2000 hebben gedaan om uw Kamer dit najaar nader te berichten, delen wij graag het volgende mee.

Achtergrond

In de motie wordt de regering verzocht binnen een half jaar met een voorstel te komen tot de instelling van een «kinderombudsman» met de volgende functies:

- a. het gevraagd en ongevraagd advies geven over wetgeving en beleid dat de positie van minderjarigen raakt;
- b. het beoordelen van klachten indien de bestaande klachtvoorziening is doorlopen of van gevallen waarvoor geen klachtmogelijkheid bestaat;
- c. toezicht en implementatie van het VN-verdrag inzake de Rechten van het kind.

Ter uitvoering van deze motie zijn wij nagegaan op welke wijze de in de motie genoemde kinderombudsfuncties thans al dan niet in Nederland worden ingevuld en hebben wij ons georiënteerd op de invulling van kinderombudsfuncties in het buitenland.

Overzicht van de huidige invulling van kinderombudsfuncties in Nederland

Functie a: Advies, informatie en algemene belangenbehartiging

Verschillende organisaties in Nederland voorzien op dit moment reeds in de algemene behartiging van de belangen van jeugdigen en het geven van informatie en advies bij problemen (op juridisch gebied) in individuele gevallen.

Hierbij kan worden gewezen op de kinder- en jongerenrechtswinkels, de kindertelefoon en het Kinderrechtencollectief.

De kinder- en jongerenrechtswinkels die worden gesubsidieerd door het ministerie van Justitie richten zich in hoofdzaak op het geven van juridische informatie en advies aan minderjarigen, het verstrekken van informatie over de juridische positie van minderjarigen aan burgers en instanties, het signaleren van lacunes in de rechtspositie van minderjarigen en de collectieve belangenbehartiging van minderjarigen.

De kindertelefoon, een bij de Wet op de jeugdhulpverlening geregelde voorziening, staat ter beschikking voor het geven van advies over een breed scala van onderwerpen.

Het Kinderrechtencollectief (een coalitie van Non Governmental Organisations, NGO's) die zich bezig houden met de rechten van kinderen behartigt op nationaal niveau de algemene belangen van jeugdigen in Nederland.

Voorts bestaan er formele adviesorganen, zoals de Raad voor maatschappelijke ontwikkeling en het College van advies voor de justitiële kindbescherming, die gevraagd of ongevraagd kunnen adviseren omtrent het beleid en de regelgeving op het terrein van de jeugd. Ook wordt het instellen van een Jeugdraad bestaande uit vertegenwoordigers van jeugdorganisaties overwogen, die commentaar kan leveren op beleid dat jeugdigen raakt.

Functie b: behandeling van klachten

Op verschillende terreinen bestaat de mogelijkheid klachten aan een (onafhankelijke) klachtencommissie voor te leggen. Voor het terrein van de jeugdbescherming en de jeugdhulpverlening bijvoorbeeld zijn diverse klachtenregelingen in verschillende wetgeving neergelegd.

Zo is in de Wet op de jeugdhulpverlening het klachtrecht van cliënten in de jeugdhulpverlening en de jeugdbescherming geregeld om te waarborgen dat in de jeugdhulpverlening en de jeugdbescherming in voldoende mate rekening wordt gehouden met de wensen en behoeften van de cliënt. De klachtregeling voorziet in een (interne) klachtbehandeling onder de verantwoordelijkheid van de voorziening van jeugdhulpverlening en de voogdij- en gezinsvoogdij-instelling en de mogelijkheid van hoger beroep bij een provinciale klachtencommissie. Daarnaast bestaat er voor de cliënten van de Raad voor de kindbescherming de mogelijkheid klachten voor te leggen aan een onafhankelijke klachtencommissie. Voor jeugdigen die in een justitiële jeugdinrichting verblijven voorziet de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen in een onafhankelijke behandeling van klachten.

Voorts is in de Wet op de jeugdhulpverlening de figuur van de onafhankelijke cliëntenvertrouwenspersoon geregeld die aan jeugdigen op hun verzoek advies en bijstand kan verlenen in aangelegenheden samenhangend met de aan hen geboden hulpverlening.

De Inspectie voor Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming houdt toezicht op de kwaliteit van de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming.

Tevens staat voor ouders en kinderen de mogelijkheid open klachten over bestuursorganen aan de Nationale ombudsman voor onderzoek voor te leggen.

In november 2000 zal worden gestart met een evaluatie van de Wet inzake het klachtrecht jeugdhulpverlening (Stb. 1997, 273). In deze evaluatie wordt gezien of het doel van de wet (het versterken van de positie van de cliënt) wordt gerealiseerd en of zich in de praktijk problemen voordoen.

Tevens wordt de mogelijke samenloop van klachtenregelingen binnen de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming bekeken en wordt bezien of tot harmonisatie van regelingen moet worden gekomen.

Functie c: monitoring en het toezicht op de implementatie van het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind

Op grond van het verdrag dient de Nederlandse overheid om de vijf jaar te rapporteren aan het VN-Kinderrechtencomité in Genève. Op dit moment is er geen specifieke «VN-Kinderrechtenverdragsmonitor» in Nederland. De volgende rapportage dient in 2002 aan het comité te worden aangeboden. Op basis van de bespreking van dit rapport kan het VN-comité aanbevelingen doen aan de overheid.

Het Kinderrechtencollectief heeft bij de eerste rapportage in 1997 een «schaduwrapportage» opgesteld over de implementatie van het Verdrag in Nederland en die ter informatie aangeboden aan het VN-Kinderrechtencomité.

Kinderombudswerk in het buitenland

Uit een rapport van het ENOC (European Network of Ombudsmen for Children), waarin een overzicht wordt gegeven van het kinderombudswerk in verschillende landen, blijkt dat het kinderombudswerk niet eenduidig wordt ingevuld. Een vergelijking van de verschillende functies van «kinderombudsmannen» die in het buitenland actief zijn, leert dat onder kinderombudswerk verschillende inhoudelijke functies kunnen worden begrepen, variërend van monitoring (bijvoorbeeld toezicht op de implementatie van het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind) en algemene belangenbehartiging, tot bemiddeling en individuele klachtenbehandeling. Deze verschillende functies kunnen organisatorisch op uiteenlopende wijze worden vormgegeven, voor verschillende doelgroepen en op verschillende niveau's.

Zo worden in de Noorse Wet op de kinderombudsman de taken van een kinderombudsman als volgt beschreven: de kinderombudsman heeft tot taak de belangen van kinderen te behartigen ten opzichte van publieke en private instellingen en organisaties en de ontwikkeling van omstandigheden waaronder kinderen opgroeien te volgen. Kort gezegd heeft de Noorse Kinderombudsman de volgende functies:

- het in ontvangst nemen en verspreiden van informatie, voorstellen, verwijzingen naar en van lokale dienstverlenende instanties en lokale organisaties;
- het in ontvangst nemen en verspreiden van informatie naar en van overheden op lokaal, provinciaal en landelijk niveau;
- het beïnvloeden van politici op lokaal en landelijk niveau en het doen van voorstellen voor wijziging van procedures, beslissingen, regels en wetgeving;
- het in de gaten houden van nieuwe wetgeving die in het belang is van het kind.

De Noorse ombudsman handelt op eigen initiatief of op verzoek van anderen. De ombudsman bepaalt zelf of een verzoek voldoende grond voor actie biedt.

Overigens had de Noorse wetgever de Kinderombudsman in eerste instantie ook de individuele behandeling van klachten als taak meegegeven, maar is daar na een aantal jaren op teruggekomen, omdat er te vaak sprake was van overlap en interferentie met andere klachtenbehandelende instanties en met kinderrechters. In de huidige taakomschrijving van de Noorse Kinderombudsman is de bevoegdheid tot individuele klachtenbehandeling dan ook komen te vervallen.

In Zweden heeft de «kinderombudsman» een andere invulling van functies gekregen. De Zweedse «kinderombudsman» heeft wettelijke bevoegdheden die gekoppeld zijn aan het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

In de Zweedse discussie over de «kinderombudsman» stond de vraag centraal of de ombudsman algemene of specifieke bevoegdheden moest hebben, in het bijzonder of de ombudsman wettelijke mogelijkheden moest hebben om in te grijpen in afzonderlijke gevallen, of dat de bevoegdheden van de ombudsman meer algemeen moesten zijn, gericht op de belangenbehartiging van kinderen.

Uiteindelijk is in Zweden gekozen voor een algemene taakopdracht voor de «kinderombudsman», gericht op de belangenbehartiging van kinderen. Dit vanuit het argument dat er in Zweden al instanties belast waren met de behandeling van individuele klachten. Ook het argument van de werklast die een dergelijke taakomschrijving met zich mee zou brengen telde zwaar in de discussie.

De Zweedse ombudsman heeft de taak om jaarlijks aan het Parlement te rapporteren over onder meer de wijze waarop Zweden het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind uitvoert. Daarnaast worden er in het rapport aanbevelingen gedaan.

Conclusie

Zoals uit het bovenstaande blijkt, wordt in het buitenland aan de functie van de «kinderombudsman» verschillend invulling gegeven. Een éénduidige omschrijving van «de kinderombudsman» kan dan ook niet worden gegeven.

Tevens volgt uit het bovenstaande dat de «kinderombudsmannen» in het buitenland diverse functies vervullen, die in Nederland door verschillende organisaties worden uitgevoerd. Thans is reeds voorzien in de functie van het gevraagd en ongevraagd advies geven over wetgeving en beleid dat de positie van minderjarigen raakt (functie a). Ook in de functie van een onafhankelijke beoordeling van klachten is reeds voorzien (functie b). In dit verband is van belang de evaluatie van het klachtrecht die in november 2000 zal starten. Wij zien dan ook geen toegevoegde waarde van een «kinderombudsman» voor wat betreft deze functies.

Wat betreft de monitorfunctie (functie c) kan worden opgemerkt dat Nederland geen specifieke «VN-kinderrechtenverdragsmonitor» kent die toezicht houdt op de implementatie van het VN-verdrag.

Vorenstaande brengt ons tot de conclusie, dat het op dit moment niet mogelijk is te komen tot een uitgewerkt voorstel voor de instelling van een «kinderombudsman» in Nederland. Wij zijn dan ook voornemens om – in samenspraak met andere betrokken departementen en de Nationale ombudsman – onderzoek uit te laten voeren. In dit onderzoek zal nader op de verschillende in de motie genoemde ombudsfuncties worden ingegaan en zal worden bezien hoe invulling kan worden gegeven aan die elementen van de verschillende functies die nu nog niet of onvoldoende (met name de monitor functie) zijn ingevuld en hoe deze kunnen worden gebundeld in één herkenbaar instituut «kinderombudsman». Hierbij zullen nadrukkelijk de door de Nationale ombudsman in zijn brief van 19 oktober jl. aangegeven punten moeten worden betrokken. In deze brief, waarin een reactie wordt gegeven op de motie van de leden Arib en Ravestein, gaat de Nationale ombudsman in op de functie van klachtinstantie van de «kinderombudsman» (en in het bijzonder de verhouding Nationale ombudsman – «kinderombudsman») en op het gebruik van de naam *kinderombudsman*. Een afschrift van de brief heeft de Nationale ombudsman uw Kamer rechtstreeks doen toekomen.

Wij streven ernaar de opdracht voor het vervolgonderzoek nog dit jaar uit te kunnen zetten, zodat wij uw Kamer na de zomer van het volgende jaar een uitgewerkt voorstel kunnen doen op welke wijze er invulling gegeven kan worden aan de thans nog niet of onvoldoende ingevulde functies in één herkenbaar instituut «Kinderombudsman».

De Minister van Justitie,
A. H. Korthals

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
A. M. Vliegthart